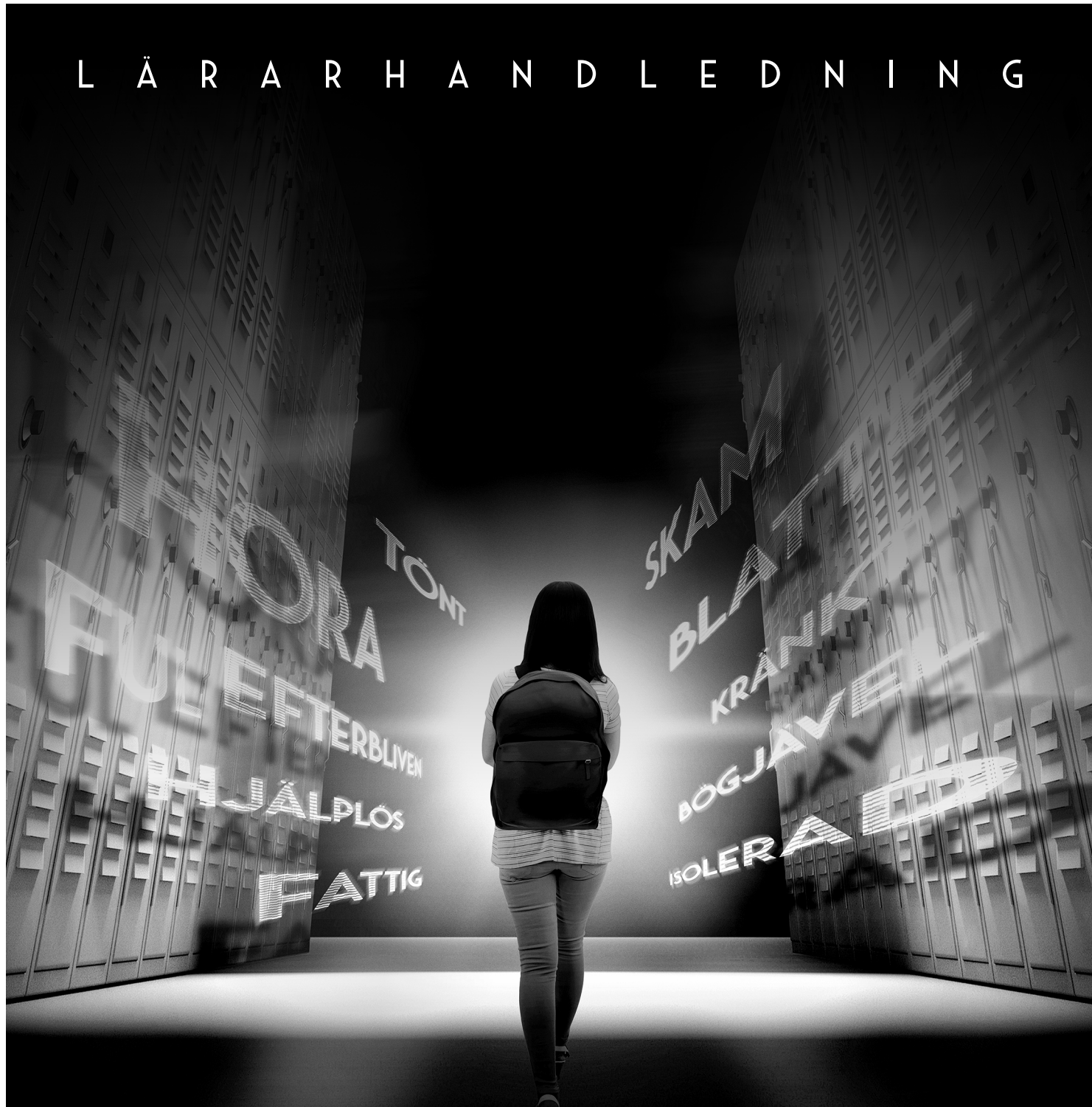

L Ä R A R H A N D L E D N I N G

MITT PERSPEKTIV

Grupptryck

OM FILMSERIEN

MITT PERSPEKTIV

Mitt Perspektiv är ett läromedel för högstadiet och gymnasiet. Filmserien tar upp näthat, gruptryck, fysiskt våld, homofobi, rasism och sexuella trakasserier.

Filmserien utgår ifrån självupplevda händelser av våld; fysiskt, psykiskt och sexuellt på högstadiet och gymnasiet. Filmerna syftar till att öka medvetenheten om vad våld är samt vilka konsekvenser våld har och att vi alla kan göra något för att minska på våldet som sker på skolan, hemma och på nätet.

Åskådarperspektivet är ett genomgående tema i filmerna och tittaren tränas i att gå ifrån en passiv åskådare till en aktiv åskådare genom att agera proaktivt och aktivt vid våldssituationer, såsom trakasserier, kränkningar, utfrysning, skojbråk m.m. i skolan, hemma och på nätet.

Filmerna belyser vikten av att ständigt jobba normkritiskt och att upptäcka vilka begränsande normer som finns på skolan, samhället och på nätet – som gör att människor inte kan vara de personer de vill vara, samt syftar till att förändra de normer som skapar diskriminering och utsatthet och exkludering.

Samtalsmetoden som är kopplad till filmerna bygger på Tom Andersens samtalsmodell reflekterande team (Andersen, 2011) där metanivån – ”att tänka om sitt eget tänkande”- kring filmernas teman nås genom metoden.

Ämne: Etik, Religion, Samhällskunskap
Målgrupp: Årskurs 7-9, Gymnasiet

SYFTET MED FILMSERIEN:

- Att förebygga och aktivt motverka våld.
- Att öka medvetenheten och kunskapen hos eleverna vad våld är, vilka konsekvenser våld har och att alla kan göra något åt våldet genom att bli en aktiv åskådare.
- Att vara ett stöd i arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling av elever.
- Att öka medvetenheten hos eleverna kring konsekvenser av begränsande normer och strukturer samt att de kan vara en del i att påverka detta i sin roll som åskådare genom att gå från passiv till aktiv åskådare vilket i slutändan leder till en mer inkluderande miljö för alla. Att öppna upp för dialog samt självreflektion kring filmernas teman.
- Att få eleverna att utveckla sin förmåga till empati, där frågor om känslor samt filmen i sig kan få tittaren att känna med den utsatta.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans likabehandlingsarbete.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans antidiskrimineringsarbete.
- Att bidra till skolans värdegrundsarbete.

VAD SÄGER SKOLLAGEN (2010:800):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i det främjande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling.

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

1 § Detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.

VAD SÄGER DISKRIMINERINGSLAGEN (1 JANUARI 2017):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i de aktiva åtgärderna för att motverka diskriminering.

Ur diskrimineringslagen (2017): "Arbetsgivare ska enligt diskrimineringslagen arbeta med aktiva åtgärder. Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund."

VAD SÄGER LÄROPLANERNA ANGÅENDE VÄRDEGRUNDEN I SKOLAN?

**Skolans värdegrund och uppdrag
omfattar följande områden:**

LGR 11, 1 KAP.

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet mellan könen
- solidaritet mellan människor

Normer och värden.

Övergripande mål och riktlinjer:

LGR 11, 2 KAP.

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Religion, Etik | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva.

Eleverna ska vidare ges förutsättningar att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet,
- resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller.

CENTRALT INNEHÅLL

Inom området **ETIK**

- Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens- och pliktetik.
- Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang, till exempel dygdetik.

FÖRMÅGOR

I den här filmserien tränas framförallt förmågorna:

- Analysförmåga
- Kommunikativ förmåga
- Metakognitiv förmåga

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Samhällskunskap | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att förstå digitaliseringens betydelse för samhällsutvecklingen och för den personliga integriteten.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt. Den ska också bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

CENTRALT INNEHÅLL

Information och kommunikation

- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation via elektroniska medier samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Rättigheter och rättsskipningar

- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

KURSPLAN, GYMNASIET

Ämne: Religion | Målgrupp: Gymnasiet

GY (2011)

Normer och värden (Kap 2.2)

Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

MÅL

Skolans mål är att varje elev:

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde och integritet
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

RIKTLINJER

Alla som arbetar i skolan ska:

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
- aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
- uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
- visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållningssätt.

VIKTIGA BEGREPP

VÅLD

Mitt Perspektiv utgår från WHO:s, världshälsoorganisationen, definition av vad våld är, och när vi hänvisar till våld i filmhandledningen så menar vi allt ifrån misshandel, grovt sexuellt våld till blickar, skojbråk och att vara utfrys.

WHO:S DEFINITION AV VÅLD

"Att uppsåttligt bruka eller hota att bruka makt eller fysisk styrka mot sin egen person, mot en annan människa, en grupp människor, en gemenskap eller ett samhälle, med följd eller tämligen sannolik följd att någon dör eller att det uppstår kroppsskada, psykisk skada, skador i den känslomässiga utvecklingen eller funktionshinder".

LEKTIONSSTÖD:

Se "Våldspyramiden" i kopieringsunderlaget på sidan 6.

NORMKRITISKT PERSPEKTIV

I **Mitt Perspektiv** syftar vi på att synliggöra de begränsande normer som skapar diskriminering och utsatthet som finns i samhället, skolan, olika grupperingar m.m. som gör att människor inte får vara sig själv. Detta gör vi med de olika frågorna som finns här i filmhandledningen efter varje film. Frågorna syftar till att klassen och den enskilda eleven själva skall fokusera på begränsande strukturer istället för att fokusera på avvikaren – den utsatta.

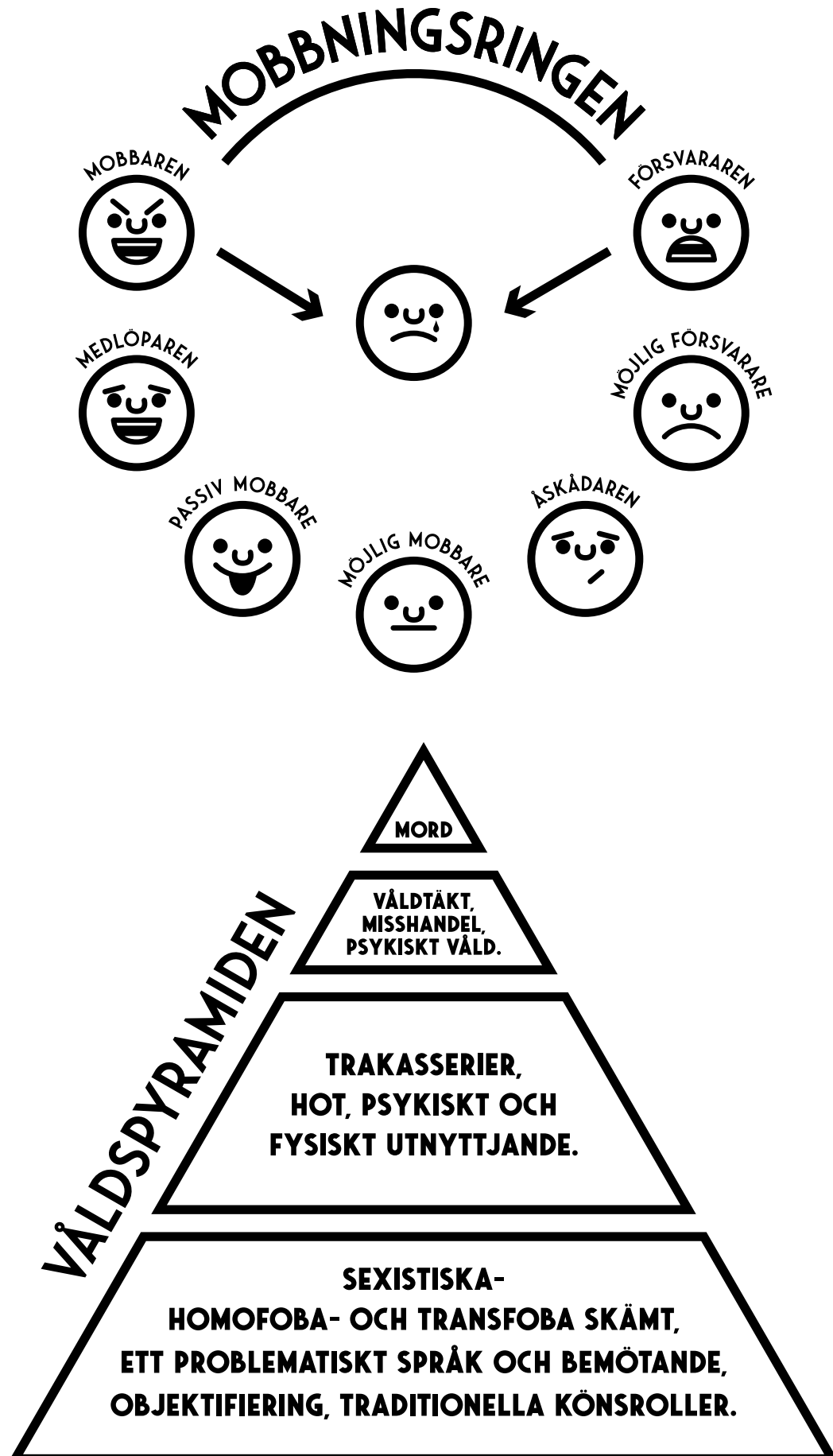
ÅSKÅDARPERSPEKTIVET

Mitt Perspektiv utgår ifrån Dan Olweus (1999) forskning, där eleverna tränas genom filmerna att bli en mer aktiv åskådare. Att i en våldssituation gå från att passivt se vad som sker och tänka "det rör inte mig" till att aktivt ogilla det som sker samt att försöka hjälpa den utsatta på olika sätt.

Alla kan göra något innan, under eller efter en våldssituation. Det kan handla om att stötta den som är utsatt, prata med en vuxen, få utövarna att tänka på annat samt att säga ifrån eller att fysiskt gå emellan för att avbryta det som sker.

LEKTIONSSTÖD:

Se "Mobbningsringen" i kopieringsunderlaget på sidan 6.

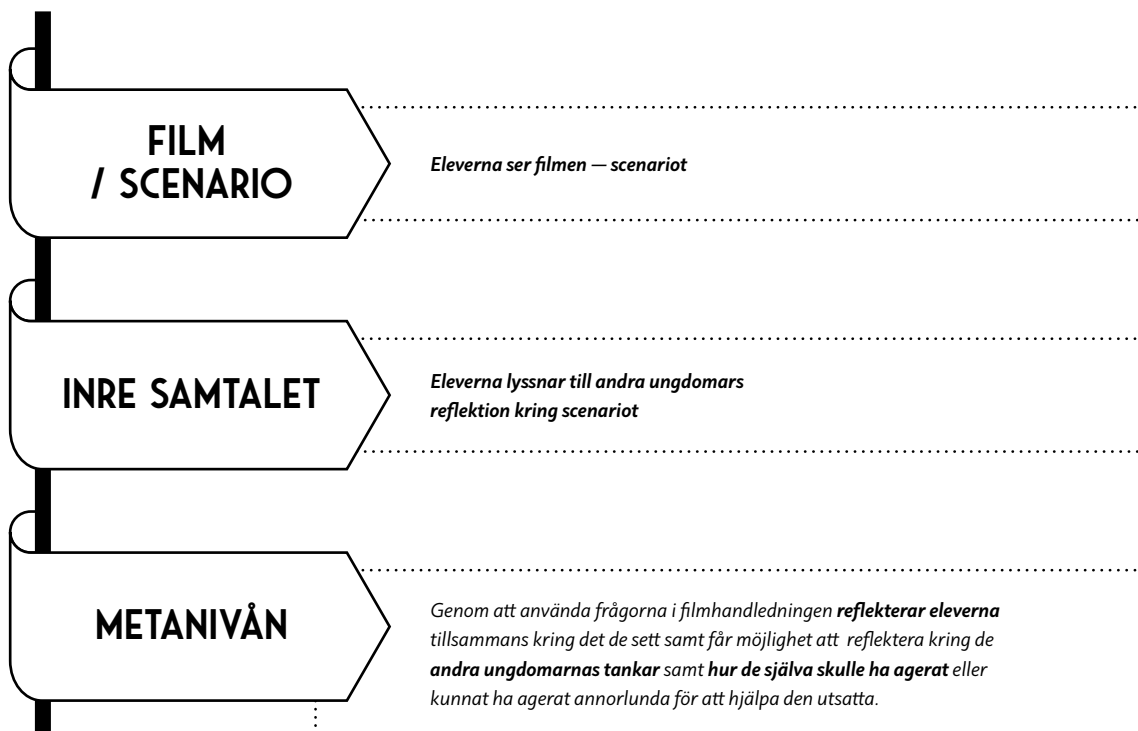

SAMTALSMETOD

Som stöd för att reflektera kring filmerna så använder vi oss av Tom Andersens samtalsmodell

Reflekterande team där "de närvarande får möjlighet att växla mellan att vara aktiv deltagare i samtalen och lyssnande part i andras samtal om samma sak. Detta skifte gör det möjligt att växla mellan det yttre och inre samtalet". Dessa två olika samtal kommer dels att ge olika perspektiv på detta och dessutom två olika utgångspunkter i sökandet efter nya beskrivningar och ny förståelse" (Andersen, 2011).

Modellen är en vidareutveckling av konstruktivistiska idéer (Bakhtin, Bateson m.fl.) där menings-
skapande, dialog och narrativ framhålls som viktiga för lärande och utveckling.

1. En grupp/klass ser en film.

Filmen beskriver ett scenario – att fler än en person ser och lyssnar till vad som sker tillsammans gör scenariot starkare och tydligare.

2. Efter scenariot så samtalar en grupp i filmen om tankar, reflektioner kring scenariot.

Genom att lyssna på alla i gruppens tankar, perspektiv och infallsvinklar så skapas nya tankar och förståelse – det inre samtalet.

"genom att höra varandras tankar får man också "bränsle" till sina egna"
(Cederberg-Scheike, 2016)

3. Metanivån.

Nu så är det dags för gruppen/klassen att tillsammans reflektera och samtala om samtalet som de just har lyssnat till. Nu sker växlingen mellan det yttre och inre samtalet som i sin tur leder till nya tankar och ny förståelse kring scenariots tema.

FILMEN

Gruppsyck

BESKRIVNING AV SCENERNA

I filmen behandlar ungdomar ämnet gruppsyck och berättar sina självupplevda historier.

Vi får reda på hur ett gruppsyck kan uppstå, vad som kan ske i grupp och hur man skall göra för att ta sig ur om man mår dåligt.

I scenerna belyser vi genom "Pims historia" om hur det är att utsätta någon för ett gruppsyck och behöva vara åskådaren. I "Johannes historia" berättas hur man som en yngre, osäker individ (än resten av en äldre grupp) lyckas hitta sig själv och ta sig ur, trots risk för hot och förföljelser.

FRÅGOR

INNAN FILMEN

- Vad betyder gruppsyck för dig?
- Ge exempel på när gruppsyck är negativt
- Ge exempel på när gruppsyck är positivt
- Hur stor del spelar makt in i gruppsyck?
- Vilka vuxna fanns som stöd för Johannes när han var på väg att begå personrån?
- Vad krävs för att våga ta steget att berätta för vuxna så som Johannes gjorde?
- Pim fick nog av det så kallade systerskapet och lämnade gruppen. Hur långt kan en grupp gå i dåligt agerande innan en eller flera individer i gruppen får nog och lämnar gruppen, finns det någon gräns?

EFTER FILMEN

- Pims berättelse: Hur stor del spelar makt samt position i gruppens roll i att våldet mot den utsatta eskalerar trots att den utsatta upprepade gånger säger nej?
- Markus nämner respekt som en del i att våld/mobbning uppstår, vad lägger du in för värden i ordet respekt?
- Vilka faktorer kring gruppsyck spelar roll kring Johannes berättelse som t.o.m. slutar i kriminella handlingar som inbrott m.m.?
- Vilka konsekvenser hade gruppsyck för Johannes och Pim i filmen?
- Jasmin säger att man måste våga vara sig själv, hur lätt är det egentligen när gruppen är väldigt bestämd i hur du skall bete dig samt hur du skall se ut? Är det lätt att bryta gruppnormen? Varför/ Varför inte?
- Ludwig nämner att gruppsyck kan utövas subtilt (hårfint, knappt märkbart). Kan du ge exempel på hur subtilt gruppsyck går till?

EFTER FILMEN

Forts. _____

- Vilka åskådare finns i filmen? Är alla passiva?
- Vad kan en åskådare göra innan, under och efter händelserna i filmen?
- Hur kan man använda sig av distraktion i Pims berättelse för att hindra situation att spåra ur som den gjorde? (Distraktion = Att få gruppen att tänka på annat.)
- Om man ofta blir utsatt, vad händer med den personen då?
- Vad händer med den som ofta utsätter andra?
- Vågar man berätta detta för någon, det som skedde?
- Vem kan de andra personerna/åskådarna berätta detta för?
- Vem kan den utsatta berätta detta för?
- Om du skulle sammanfatta filmen med två känslor, vilka känslor skulle du välja?

GENERELLA FRÅGOR

**Frågor generellt om gruppträck/våld/
åskådarroll:**

- Vad kan din klass/grupp göra för att alla skall "våga vara sig själva"? Hur kan ni bli en inkluderande grupp?
- Vem bestämmer normen i en grupp?
- Vilka strukturer behövs rivas ner för att en grupp skall bli en positiv grupp?
- Är det alltid lätt att förstå att man själv är en del i att utöva gruppträck?
Varför/ Varför inte?
- Vid vilket våld är det lättast att ingripa?
Vid vilket våld är det svårast att ingripa?
- Om jag ingriper, kan det bli farligare då för den utsatta?
- Om jag ingriper, kan jag göra situationen ännu farligare?
- Hur skulle du reagera om det var din bästa vän eller ditt syskon som blev utsatt för detta?
- Vad avgör ifall någon ingriper eller inte?
- Vilket ansvar har vuxna att upptäcka detta?
- Vilket ansvar har barn/ungdomar att stoppa detta?
- Vad gör oss till passiva åskådare?
- Vad kan göra oss till aktiva åskådare?
- Hur kan man träna på att bli en mer aktiv åskådare?

— KLASSRUMSAKTIVITETER —

VÄRDERINGSÖVNING:

Eleverna får ställa sig på en osynlig linje numrerad från 0 – 10 utifrån vad ställer sig gentemot en rad påstående kring hur allvarligt de ser på olika typer av våld. 0 betyder "inte allvarligt" och tänkas vara den ena kortväggen i klassrummet. 10 betyder att de ser på våldshandlingen "mycket allvarligt", och kan vara motsatta väggen. Positionerna för 1-9 på den tänkta linjen kommer falla sig naturligt där 5 blir i mitten av 0 – 10.

Syftet med övningen är inte att hitta rätt eller fel svar utan att få eleverna att tillsammans reflektera kring påståendena, ställ gärna relevanta frågor kring ungdomarnas svar, t.ex. Berätta mer? Hur tänker du nu? Finns det någon som har andra tankar?

PÅSTÅENDEN

- Att vara en aktiv åskådare är alltid lätt, det är ju bara att säga ifrån
- Gruppträck är för det mesta positivt
- Det är viktigt för mig att känna tillhörighet i en grupp
- Det mod att lämna en grupp när man tycker att den har gått för långt?
- Det är lätt att ändra jargongen i en grupp
- En schysst grupp ställer inga krav på sina gruppmedlemmar
- Att tjalla på sina så kallade kompisar är nödvändigt för att en själv skall få hjälp ur en svårt situation
- Att säga ifrån gör det hela bara värre ju, därför skall man bara se på och inget göra
- "Det här är ju bara på skoj, lite får man ju tåla?"
- Ingen annan gör nåt så varför skall jag göra det?

SKRIVÖVNING:

Låt eleverna skriva alternativa slut eller en fortsättning på filmen. Man kan också låta eleverna analysera handlingen utifrån de olika personernas perspektiv.

1. *Den som är utsatt*
2. *Förövaren*
3. *Åskådaren*

DRAMAÖVNING:

Låt eleverna dramatisera kring åskådarrollen och spela upp alternativ hur filmen hade kunnat sluta med hjälp av aktiva åskådare, vad hade de gjort för att ändra händelseförloppet?

REFERENSER OCH KÄLLHÄNVISNINGAR:

"Samtal om samtalen", Tom Andersen (2011)

"Mobbning i skolan - Vad vi vet och vad vi kan göra", Dan Olweus (1998)

Om Våld (översättning av MUCF),

www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/